

การศึกษารูปแบบการพัฒนาการของชุมชนหัวหินอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว

นางสาว สุนิสา โพธิ์เตย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2535

ISBN 974-581-097-5

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

018330

i1720611x

A STUDY OF DEVELOPMENT PATTERN OF HUA HIN COMMUNITY DUE TO TOURISM

MISS SUNISA PHOTIA

A thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Urban and Religiional Planning
Department of Urban and Religiional Planning

Graduate School

Chulalongkorn University

1992

ISBN 974-581-097-5

หัวข้อวิทยานิพนธ์   การศึกษารูปแบบการพัฒนาการของชุมชนหัวหินอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว
โดย   นางสาว สุนิสา โพธิ์เตี้ย
ภาควิชา   การวางแผนภาคและเมือง
อาจารย์ที่ปรึกษา   ผศ.ดร.ดารณี ถวิลพัฒน์กุล

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของ
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

ผศ. ดารณี

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรากัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ดร. สุวิณา

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิณา ชาคานิติ)

ดร. ดารณี

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดารณี ถวิลพัฒน์กุล)

ดร. คชณิ

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คชณิ ทายตะคุ)

พ.อ. ศ. ส. ชุมสาย

.....กรรมการ
(นายพงศ์สิทธิ์ ชุมสาย ณ อรุณยา)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

สุนิสา โพธิ์เตี้ย : การศึกษารูปแบบการพัฒนาการของชุมชนหัวหิน อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว (A STUDY OF DEVELOPMENT PATTERN OF HUA HIN COMMUNITY DUE TO TOURISM) อ.ที่ปรึกษา : ผศ.ดร.คาร์ณี ถวิลพิพัฒน์กุล, 274 หน้า. ISBN 974-581-097-5

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทและความสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวที่มีผลต่อพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของชุมชนหัวหิน

ผลจากการศึกษาพบว่า ชุมชนหัวหินมีบทบาททางการท่องเที่ยว หลังจากมีการเดินรถไฟสายใต้ถึงชุมชนแห่งนี้ในสมัยรัชกาลที่ 6 โดยเป็นแหล่งท่องเที่ยวตากอากาศของเจ้านายชั้นสูงในระยะแรกและเป็นที่นิยมของบุคคลทั่วไปในเวลาต่อมา ในช่วงแรกมีการกระจุกตัวของชุมชนอยู่บริเวณริมหาดและสถานีรถไฟ และมีการขยายตัวขึ้นเรื่อยๆ ตามแนวชายฝั่งทะเล ส่วนชุมชนดั้งเดิมยังเป็นชุมชนเกษตรกรรม และมีศูนย์กลางการค้าและบริการอยู่ที่ตลาดต้นมะขาม หลังจากที่มีการสร้างตลาดฉัตรไชยและมีถนนเพชรเกษมตัดผ่านพื้นที่ในเวลาต่อมา ทำให้ชุมชนหัวหินมีการขยายตัวออกมาทางด้านถนนเพชรเกษม โดยมีศูนย์กลางการค้าและบริการอยู่ที่ตลาดฉัตรไชย ปัจจุบันชุมชนหัวหินยังเติบโตและมีความสำคัญด้านการท่องเที่ยว มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะบริเวณชายหาดมีการก่อสร้างอาคารสูงเพื่อเป็นที่พักตากอากาศ ขณะเดียวกันทำให้บริเวณชุมชนศูนย์กลางมีการกระจุกตัวหนาแน่นมากขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาทางด้านสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม ความสับสนของการใช้ที่ดิน การจราจรแออัดและการขาดแคลนสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ

ในอนาคตเพื่อให้ชุมชนหัวหินเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวตากอากาศแบบสงบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่มีความพร้อมในด้านการบริการมากที่สุด จึงควรมีการวางแผนการใช้ที่ดิน สาธารณูปโภค สาธารณูปการ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ โดยกำหนดมาตรการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลควบคุมการใช้ที่ดินในชุมชนศูนย์กลาง สร้างถนนเลียบเมืองเพื่อลดการจราจรบนถนนเพชรเกษม จัดหาน้ำจืดเพื่อให้บริการชุมชนอย่างเพียงพอ และทำโครงการบำบัดน้ำเสียของชุมชน รวมทั้งการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการสื่อสารและการคมนาคม

ภาควิชา ..... การวางแผนภาคและเมือง .....
สาขาวิชา ..... การวางผังเมือง .....
ปีการศึกษา ..... 2534 .....

ลายมือชื่อนิสิต ..... สุนิสา โพธิ์เตี้ย .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ..... ผศ.ดร.คาร์ณี ถวิลพิพัฒน์กุล .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมเพียงแผ่นเดียว

C035269 : MAJOR URBAN PLANNING

KEY WORD : DEVELOPMENT PATTERN/HUA-HIN TOURISM

SUNISA PHOTIA : A STUDY OF DEVELOPMENT PATTERN OF HUA HIN COMMUNITY
DUE TO TOURISM. THESIS ADVISOR : ASST.PROF.DARANEE THAVINPIPATKUL,
Ph.D. 274 pp. ISBN 974-581-097-5

The objective of this research is to study the role of tourism and its relationship to the evolution and changes of Hua Hin Community Literature research, maps, observation and guided interview are used as sources and methods of the analysis in the research.

The study shows that tourism played an important role on the community after the construction of southern route railway to the community in the reign of King Rama VI Hua Hin became a resort area for royalties, and later gained public interests as a famous tourist attraction. The settlement of the community was first concentrated in the beach area around the railway station, and later expanded along the shore line. The old community is still an agricultural community with its center of trade and services in Ton Makham Market area. Following the establishment of Chatchai Market and the construction of Petchakasem Highway, Hua Hin Community expanded along the Highway with trade and service center at Chatchai Market. At present, the community is still growing and playing an important role on tourism. Landuse in the community has been changed rapidly, especially in the beach front where highrise buildings are now being constructed to be resorts. The landuse in the central area of the community is more concentrated, thus, causing the problems of deteriorating environment, confusing landuse, traffic congestion and insufficiency of public utilities and services.

In order to encourage the community to be a non-active beach resort with full range of services, the landuse, facilities and utilities in the area should be carefully planned. Measures for conservation and development of beach front area should be set up. Landuse control in the central business district and construction of by-pass road to reduce traffic problems on Petchakasem Highway are proposed. Transportation and communication facilities, water supply and watertreatment facilities should be improved.

ภาควิชา ..... การวางแผนภาคและเมือง .....
สาขาวิชา ..... การวางผังเมือง .....
ปีการศึกษา ..... 2534 .....

ลายมือชื่อนิสิต ..... กัญญา ไทยชัย .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ..... อ. วิวัฒน์ .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลือจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คารณ ฤทธิพัฒน์กุล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่างๆ รวมทั้งคณาจารย์ทุกท่านในภาควิชาที่ได้ประสาทความรู้แก่ผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อคุณแม่ที่ให้ความห่วงใย และสนับสนุนด้านการเงินมา โดยตลอด ขอขอบคุณหน่วยงานทุกแห่งที่ให้ความร่วมมือในการเอื้อเฟื้อข้อมูลที่เกี่ยวข้องและเป็น ประโยชน์ ขอขอบคุณ คุณปรีชานัฐ เจริญสิทธิพงษ์ ที่ช่วยเหลือในการพิมพ์แก้ไขข้อมูลบางส่วน

ท้ายสุดนี้ขอขอบคุณ ร.อ.อรรถพล สร้อยเหลือง ที่เป็นกำลังใจมาตลอดและอนุเคราะห์ในการพิมพ์วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนเสร็จสมบูรณ์ และขอบคุณพระเจ้าสำหรับทุกสิ่งทุกอย่าง ในชีวิต

สุนิสา โพนธ์เตย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญแผนที่.....	ญ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ท
คำอธิบายสัญลักษณ์.....	ฒ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
2. แนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
3. พัฒนาการของชุมชนหัวหิน.....	53
4. หัวหินหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 - พ.ศ.2529.....	115
5. หัวหินในปัจจุบัน (พ.ศ.2530-2534).....	154
6. บทบาทของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนหัวหิน.....	229
7. ปัญหาและข้อเสนอแนะ.....	240
บรรณานุกรม.....	254
ภาคผนวก.....	258
ประวัติผู้เขียน.....	274

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1 แสดงการให้บริการของการสื่อสารแห่งประเทศไทย	133
4.2 แสดงการให้บริการขององค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย	133
4.3 แสดงแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญสูงถึงห้า จำแนกตามประเภทและที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว	145
5.1 แสดงจำนวนอาคารในชุมชนหัวหิน จำแนกตามประเภทของอาคารปี 2527 และปี 2534	179
5.2 แสดงลักษณะอาคารในเขตเทศบาลตำบลหัวหิน	181
5.3 แสดงจำนวนประชากรในเขตเทศบาลตำบลหัวหิน ปี 2513	189
5.4 แสดงอัตราการขยายตัวของประชากรโดยเฉลี่ยต่อปี เปรียบเทียบระหว่างเทศบาลตำบลหัวหิน อ.หัวหินและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์	190
5.5 แสดงอัตราการเกิด-การตาย และย้ายถิ่นในเขตเทศบาลตำบลหัวหิน	192
5.6 แสดงจำนวนของสถานประกอบการค้าและบริการ จำแนกตามประเภทร้านค้าในเขตเทศบาล	194
5.7 แสดงจำนวนสถานประกอบการค้าและบริการ จำแนกตามประเภทการค้า	196
5.8 แสดงจำนวนคนทำงานในสถานประกอบการค้าและบริการ จำแนกตามประเภทการค้า	197
5.9 แสดงจำนวนคนทำงานในสถานประกอบการค้าและบริการ จำแนกตามเพศ อายุ และการศึกษาในและนอกเขตเทศบาล	198
5.10 แสดงจำนวนสถานประกอบการอุตสาหกรรม จำแนกตามประเภทอุตสาหกรรมและแหล่งที่ตั้งโรงงาน	200
5.11 แสดงจำนวนสถานประกอบการอุตสาหกรรม จำแนกตามขนาดคนงานและแหล่งที่ตั้งโรงงาน	201
5.12 แสดงจำนวนคนทำงานในสถานประกอบการอุตสาหกรรม จำแนกตามประเภทอุตสาหกรรมและที่ตั้งโรงงาน	202
5.13 แสดงจำนวนประชากรและเขตที่อยู่อาศัย	204
5.14 แสดงจำนวนผู้มีงานทำในแต่ละหมวดอาชีพ	206

ตารางที่	หน้า
5.15 แสดงจำนวนผู้ปฏิบัติงานและว่างงาน จำแนกตามระดับการศึกษา	207
5.16 แสดงจำนวนของผู้ที่ไม่อยู่ในกำลังแรงงานตามประเภทกิจกรรม	208
5.17 แสดงสถานะการคลังของเทศบาลตำบลหัวหิน ปี พ.ศ.2529-2533 (รายรับ)	211
5.18 แสดงอัตราการเพิ่มของรายรับของเทศบาลตำบลหัวหินปี พ.ศ.2529- 2533	212
5.19 แสดงสถานะการคลังของเทศบาลตำบลหัวหินปี พ.ศ.2529-2533 (รายจ่าย)	214
5.20 แสดงอัตราการเพิ่มของรายจ่ายของเทศบาลตำบลหัวหินปี พ.ศ.2529- 2533	215
5.21 แสดงการเปรียบเทียบรายรับรายจ่ายของเทศบาลตำบลหัวหินปี พ.ศ. 2529-2533	216
5.22 แสดงสถานศึกษาในชุมชนหัวหิน	222

สารบัญแผนที่

แผนที่		หน้า
3.1	แสดงเส้นทางรถไฟที่เปิดการเดินรถทุกกระยะ 10 ปี	68
3.2	แสดงสภาพชุมชนหัวหิน พ.ศ. 2455	70
3.3	แสดงการใช้ที่ดิน พ.ศ. 2455	74
3.4	แสดงที่ตั้งบ้านพักหัวหิน	89
3.5	แสดงเขตสภาพจัดบำรุงสถานที่ชายทะเลตะวันตก พ.ศ. 2473	111
4.1	แสดงลักษณะภูมิประเทศ	117
4.2	แสดงที่ตั้ง	119
4.3	แสดงเขตการปกครอง	120
4.4	แสดงโครงข่ายจ่ายพลังงาน	128
4.5	แสดงขอบเขตการจ่ายน้ำ	130
4.6	แสดงโครงข่ายระบบท่อจ่ายน้ำประปา	131
4.7	แสดงที่ตั้งแหล่งน้ำดิบ	132
4.8	แสดงแหล่งน้ำบาดาล	132
4.9	แสดงการกระจายตัวของสถานบริการที่สำคัญ	136
4.10	แสดงที่ตั้งสถานที่ราชการ	137
4.11	แสดงระบบระบายน้ำของเทศบาลตำบลหัวหิน	140
4.12	แสดงการกระจายตัวและศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนหัวหิน	146
4.13	แสดงการใช้ที่ดิน พ.ศ. 2509	152
4.14	แสดงการใช้ที่ดิน พ.ศ. 2528	153
5.1	แสดงการแบ่งโซนพื้นที่สำรวจ	157
5.2	แสดงการใช้ที่ดิน พ.ศ. 2534	177
5.3	แสดงกรรมสิทธิ์ที่ดิน	182
5.4	แสดงราคาที่ดิน	183
5.5	แสดงทิศทางการขยายตัวของชุมชน	187
5.6	แสดงระบบการคมนาคมขนส่งของหัวหิน	218
5.7	แสดงระบบถนนในชุมชน	219

แผนที่	หน้า
5.8 แสดงที่ตั้งสถานศึกษา	221

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
4.1 แสดงลักษณะภูมิอากาศ	122

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
3.1	แสดงสภาพชายหาดหัวหิน	57
3.2	แสดงการประกอบอาชีพ	60
3.3	แสดงสภาพตลาดคั่นมะขาม	62
3.4	แสดงสภาพภูมิประเทศของชุมชนหัวหิน	71
3.5	แสดงการคมนาคมในชุมชนหัวหิน	77
3.6	แสดงพระตำหนักแสนสำราญ	84
3.7	แสดงวังจักรพงษ์	84
3.8	แสดงชายหาดหัวหิน	86
3.9	แสดงบ้านพักตากอากาศ	90
3.10	แสดงอาคารโรงแรมรถไฟหลังแรกที่เปิดให้บริการ	93
3.11	แสดงอาคารด้านหน้าและทางเข้าโรงแรม	94
3.12	แสดงสภาพส่วนหน้าโรงแรม	94
3.13	แสดงสภาพภายในและภายนอกอาคาร	95
3.14	แสดงการบริการภายในโรงแรม	96
3.15	แสดงประกาศโฆษณาโรงแรมหัวหิน	99
3.16	แสดงราคาค่าเช่าห้องพักและบังกาโลของโรงแรม	99
3.17	แสดงสนามกอล์ฟหัวหิน	101
3.18	แสดงพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 และพระราชินี ทรงกอล์ฟที่สนามกอล์ฟหัวหิน	101
3.19	แสดงบรรยากาศในโรงแรมหัวหิน	103
3.20	แสดงพระราชวังไกลกังวล	105
3.21	แสดงตลาดนัดไร่ชัย	114
4.1	แสดงแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนหัวหิน	147
5.1	แสดงการใช้ที่ดิน Zone A และ Zone B	167
5.2	แสดงการใช้ที่ดิน Zone C	168
5.3	แสดงการใช้ที่ดิน Zone C	169

ภาพที่	หน้า
5.4 แสดงการใช้ที่ดิน Zone C	170
5.5 แสดงการใช้ที่ดิน Zone D	171
5.6 แสดงการใช้ที่ดิน Zone E	173
5.7 แสดงการใช้ที่ดิน Zone F	175
5.8 แสดงการใช้ที่ดิน Zone G	176
7.1 แสดงสภาพปัญหาน้ำท่วมจากชุมชนถนนเรศดำริห์	240
7.2 แสดงสภาพปัญหาน้ำท่วมจากโรงล้างปลา บริเวณท่าเทียบเรือประมง	241
7.3 แสดงสภาพปัญหาการรุกรานพื้นที่สาธารณะ บริเวณถนนเรศดำริห์	243
7.4 แสดงสภาพการรุกรานพื้นที่ชายหาดสาธารณะ บริเวณชายหาดหัวหิน	244
7.5 แสดงสภาพปัญหา อาคารสูงที่ทำลายภูมิทัศน์ของชายหาด	247
7.6 แสดงสภาพปัญหา อาคารสูงที่ทำลายภูมิทัศน์ของชุมชนหัวหิน	248
7.7 แสดงสภาพปัญหาการจราจรบริเวณตลาดนิตริไชย	250

อักษรย่อที่ใช้ในเชิงอรรถและบรรณานุกรม

หจช.	หมายถึง	เอกสารจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ ทำวาสุกรี
ร.6	"	เอกสารสมัยรัชกาลที่ 6
ร.7	"	เอกสารสมัยรัชกาลที่ 7
สบ.	"	เอกสารส่วนพระองค์
สบ.2	"	เอกสารส่วนพระองค์ สมเด็จพระราชินีนาถรำชาานุภาพ
สบ.2.44	"	เอกสารส่วนพระองค์ สมเด็จพระราชินีนาถรำชาานุภาพ เสด็จหัวหิน
รฟท.	"	เอกสารการรถไฟแห่งประเทศไทย
รฟท.1	"	เอกสารการรถไฟแห่งประเทศไทย แผนกโฆษณา
พ.5	"	เอกสารการพาณิชย์และคมนาคม กรมรถไฟ
พ.11	"	เอกสารการพาณิชย์และคมนาคม สภาจัดบำรุงสถานที่ ชายทะเลทิศตะวันตก
คค.5	"	เอกสารการคมนาคม กรมรถไฟ